TEKIJÄNOIKEUDEN TIEDOTUS- JA VALVONTAKESKUS RY
COPYRIGHT INFORMATION AND ANTI-PIRACY CENTRE

EDUSKUNNAN LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNALLE

ASIA Asia: E 99/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: EU/OSA; Komission tiedonanto: Laitonta verkkosisältöä vastaan. Lisää vastuuta verkkoalustoille.

LAUSUNNON ANTAJA

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK), Helsinki

Johdanto

Osana digitaalisten sisämarkkinoiden strategiaansa komissio julkaisi 9.12.2015 tiedonannon tekijänoikeusjärjestelmän modernisoinnista[1]. Modernisointi pitää sisällään tiedonannon mukaan neljä eri osa-aluetta, jotka ovat:

1) sisältöjen parempi saatavuus koko EU:ssa
2) tekijänoikeuden rajoitusten mukauttaminen digitaaliseen ja valtioiden rajat ylittävään ympäristöön
3) toimivat tekijänoikeusmarkkinat
4) tehokas ja tasapainoinen valvontajärjestelmä

Neljäs kohta tarkoittaa käytännössä tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa koskevaa sääntelyä sekä muita keinoja puuttua piratismiin. Suomi kannatti perusmuistiossa TEM2016-00077 (E13/2016 vp) komission näkemystä siitä, että sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin[2] välittäjien vastuuvapautta koskevat säännökset ja verkkoalustoja koskevat kysymykset vaikuttavat myös täytäntöönpanon tehokkuuteen ja näin ollen ne tulisi toteuttaa samassa aikataulussa täytäntöönpanodirektiivin kanssa.

Nyt käsillä olevassa tiedonannossa esitetäänkin ohjeita ja periaatteita, joiden avulla verkkoalustat voivat kansallisten viranomaisten, jäsenvaltioiden ja muiden sidosryhmien kanssa tehostaa toimiaan laittoman verkkosisällön torjumiseksi.

TTVK kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää, että seuraava otetaan huomioon Suomen kantaa muodostettaessa:

[1] Komission tiedonanto COM(2015)626 final: ”Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä”
[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä")

LAUSUNTO

Tiedonanto ja Suomen kanta perusmuistion SM2017-00373 mukaan

Euroopan Patenttitoimiston ja EU:n teollisoikeuksien viraston vuonna 2016 julkaiseman raportin mukaan tekijänoikeusalat tuottavat Suomessa 7,3% BKT:sta ja niiden osuus työllistämisessä on 7%[3]. Molempien osalta Suomi on EU-maiden keskiarvon yläpuolella.

Luovien alojen sisällöt ovat yhä kattavammin saatavilla digitaalisista sisältöpalveluista. Esimerkiksi äänitemarkkinoiden tulosta jo 75% tulee digitaalisista palveluista[4] ja kaikilla muillakin aloilla digitaaliset palvelut ovat kasvussa. Piratismi on kuitenkin edelleen merkittävä haitta: MediaVision Ab:n keväällä 2016 tekemän vertailevan pohjoismaisen tutkimuksen mukaan jopa 325 000 suomalaista kuukaudessa haki av-sisältöjä laittomista lähteistä. Kuten komissiokin tiedonannossaan toteaa, laittomat sisällöt – jos niihin ei puututa tehokkaasti – uhkaisivat alustaekosysteemien ja digitaalisten sisämarkkinoiden taloudellisen kehityksen jatkumista.

Digitaalitaloudesta ja -yhteiskunnasta vastaava komission jäsen Mariya Gabriel kuvaili nykytilannetta kestämättömäksi ja sanoi komission antavan tiedonannollaan alustoille selkeän viestin: ”*toimikaa vastuullisemmin. Se on olennaista sekä kansalaisille että alustojen kehittämiselle*.”[5]

Tiedonanto koskee kaikkea laitonta verkkosisältöä

Komission tiedonanto on erittäin tervetullut ja tarpeellinen. On välttämätöntä, että verkkoalustojen vastuuta lisätään – tämä on komissiolta selvä ja tärkeä viesti. Myös perusmuistiossa esitetty Suomen kanta on lähtökohtaisesti hyvä. On myös selvää, että komission tiedonanto koskee tarkoituksella kaikkea laitonta sisältöä. Komissio tuo tiedonannossaan rakentavalla ja positiivisella ilmaisulla esiin sen, että hengelle ja terveydelle vaarallinen sisältö tai muulla tavoin erityisen haitallinen sisältö on asetettava toimenpiteissä erityisasemaan. Tästä tuskin kukaan voi olla eri mieltä. Komission jo vuonna 2015 antama tiedonanto huomioiden on kuitenkin loogista ja odotettua, että tämä tiedonanto kattaa myös immateriaalioikeuksien loukkaukset.

Suomen kannassa silmiinpistävää on se, että siinä immateriaalioikeudellinen sisältö mainitaan peräti kolmessa kohdassa vähättelevässä merkityksessä, ikään kuin tiedonannossa tarkoitettuja toimia olisi hyväksyttävää soveltaa laittomaan sisältöön vain valikoiden. Tämä on vastoin komission selvästi ilmaisemaa tarkoitusta eikä tämä ole myöskään linjassa Suomen vuonna 2016 antaman kannan (E13/2016 vp) kanssa, jossa yhdyttiin komission näkemykseen ja todettiin verkkoalustoja ja vastuuvapautta koskevien kysymysten vaikuttavan tavoiteltuun täytäntöönpanon tehokkuuteen.

Esimerkkinä tällaisesta immateriaalioikeusloukkausten vähättelystä käy esimerkiksi tämä kohta: *”komission esiin nostamat mahdolliset uudet lainsäädäntötoimet laittomaan verkkosisältöön puuttumiseksi tulee nähdä viimesijaisena keinona [esimerkiksi immateriaalioikeuksiin liittyvien rikosten osalta].”* Hakasulkeissa olevalle esimerkille ei ole mitään tosiasiallista tarvetta tai hyväksyttäviä perusteita. Lisäksi mainittu esimerkki on ristiriidassa saman kappaleen loppuosan kanssa: *”valtioneuvosto on kuitenkin tarvittaessa valmis tarkastelemaan lainsäädäntöehdotuksia*

---

[3] http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/419858BEA3CFDD08C12580560035B7B0/$File/ipr_intensive_industries_report_en.pdf

[4] http://ifpi.fi/uutiset/arkisto/aanitemusiikin-kulutus-kasvaa-edelleen---digitaaliset-musiikkipalvelut-muodostavat-jo-75-prosenttia-aanitemyynnin-arvosta

[5] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-3493_fi.htm

esimerkiksi terroristiseen tai muuhun vakavaan rikollisuuteen liittyvän laittoman verkkosisällön hävittämiseksi, [- -]" On yleisesti tiedetty ja myös useiden kansainvälisten elinten vahvistama tosiasia, että internetpiratismilla sekä tuoteväärennösten kaupalla on suora yhteys rikollisjärjestöjen ja terroristien toimintaan, ja ne ovat myös yksi niiden tärkeimmistä rahalähteistä.[6]

Mikäli verkkoalustat eivät ryhdy toimeen vapaaehtoisesti viimeistään nyt, on komission voitava puuttua ongelmaan tarvittaessa lainsäädäntötoimenpiteillä

Totta on, että tekijänoikeusalalla on jo käynnissä lainsäädäntöhankkeita. Ne koskevat kuitenkin digitaalisten sisämarkkinoiden strategian kolmea ensimmäistä kohtaa, eivät tehokasta valvontajärjestelmää koskevaa neljättä. Täytäntöönpanokysymyksistä ei ole vireillä yhtään lainsäädäntöhanketta. Neljännen kohdan toteuttamiseksi komissiolla oli alun perinkin tarkoituksena tarkastella tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa koskevaa direktiiviä saman aikaisesti verkkoalustoja ja välittäjien vastuuta koskevan selvityksen kanssa. Suomen ei tule vastustaa tätä.

Asia ei ole verkkoalustoille uusi: komissio on kannustanut voimakkaasti jo tiedonannostaan[7] "*Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä*" (Suomen kanta E1/2016 vp) lähtien verkkoalustoja ja muita välittäjiä ryhtymään vapaaehtoisesti toimiin ja yhteistyöhön oikeudenhaltijoiden kanssa laittoman sisällön torjumiseksi. Pyrkimyksenä tällä ns. *Follow the Money* -lähestymistavalla on ehkäistä ja vähentää laittoman toiminnan rahavirtoja.

Käsillä oleva tiedonanto on luonnollinen jatkumo komission aiemmille suosituksille, koska ikävä kyllä kaikki toimijat, joilla olisi mahdollisuus vaikuttaa, eivät ole lähteneet toteuttamaan huolellisuusvelvoitettaan (*duty of care*) vapaaehtoisesti. Näin ollen on myös ehdottoman tärkeää, että komissio pitää avoinna viime kädessä säätää pakottavia säännöksiä palveluntarjoajien vastuusta. Kuten komissio tuo hyvin esiin, laittomaan sisältöön puuttuminen on kaikkien osapuolten ja yhteiskunnan edun mukaista, ja palveluntarjoajilla on tähän velvollisuus.

Verkkoalustojen suorittamat ennakoivatkaan toimet eivät yksinään vaaranna näiden vastuuvapautta

Usein palveluntarjoajat vetoavat siihen, että menettäisivät sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin (2000/31/EY) 14 artiklan mukaisen vastuuvapautensa, mikäli alkaisivat aktiivisesti valvoa ja puuttua laittomaan sisältöön. Tätä on käytetty syynä olla ryhtymättä komission peräänkuuluttamiin toimiin vapaaehtoisesti. Onkin hyvä, että komissio tuo tiedonannossaan selvästi esiin, etteivät tällaiset tiedonannossa mainitut ennakoivat toimet sinällään ja yksinään ole peruste vastuuta koskevan poikkeuksen epäämiselle. Komissio toteaa erikseen, että:

> "V*aikka sisältöä luovat ja lataavat verkkoon kolmannet osapuolet, on otettava huomioon, että kun verkkoalustojen vaikutus yhteiskuntaan kasvaa koko ajan niiden toimiessa sisältöä ja tietoa suodattavina portinvartijoina, samalla kasvaa myös niiden vastuu käyttäjiä ja koko yhteiskuntaa kohtaan. Alustojen olisi sen vuoksi toimittava ennakoivalla tavalla ja kitkettävä laitonta sisältöä, estettävä sen palautuminen verkkoon, otettava käyttöön tehokkaat ilmoittamis- ja toimintamenettelyt ja perustettava rajapinnat yhteyksiin kolmansien osapuolten – kuten luotettavien ilmoittajien – kanssa."*

[6] http://antipiracy.fi/ajankohtaista/328/selvitys-piraattituotteilla-rahoitetaan/

[7] COM(2015) 626 final

Tätä taustaa vasten onkin erikoista, että perusmuistiossa korostetaan vastuuvapaussäännösten noudattamisen tärkeyttä. Suomen tulisi yhtyä komission näkemykseen ja korostaa sitä, että sähkökauppadirektiivin 14 artiklan soveltamisalaan kuuluvat verkkoalustat voivat ja niiden tulee ryhtyä tiedonannossa tarkoitettuihin toimiin, eikä näiden toimien toteuttamisesta yksinään voi seurata vastuuvapauden menetystä.

Laittomaan sisältöön puuttumisessa on perusteltuja alakohtaisia eroja

Kuten sekä tiedonannossa että perusmuistiossa esitetään, laittomassa sisällössä ja siihen puuttumisessa on alakohtaisia eroja. Esimerkiksi tekijänoikeuden loukkausten osalta ainoastaan oikeudenhaltija tai tämän edustaja voi tehdä ilmoituksen laittomasta sisällöstä. Näin ollen tekijänoikeusloukkauksiin puuttuminen edellyttää välttämättä, että alustapalvelut tekevät yhteistyötä oikeudenhaltijoiden kanssa (ns. luotettavat ilmoittajat, *trusted flaggers*). On tärkeää, että nämä alakohtaiset erot huomioidaan jatkossakin ja komission tiedonannossa esitetyillä toimilla ei rajoiteta mahdollisuuksia lisäsääntelyyn jonkun tietyn alan osalta. Tekijänoikeuksien loukkausten osalta alalla vallitsee jo vakiintunut ja melko hyvin toimiva ns. alasottojärjestelmä, joka noudattaa Yhdysvaltain DMCA:ssa (*Digital Millennium Copyright Act*) säädettyjä standardeja. Tekijänoikeuden loukkausten osalta jo kertaalleen poistetun laittoman sisällön palautuminen on erityisen iso ongelma, johon puuttuminen edellyttää sekä sisällön tunnistustekniikoiden kehittämistä ja käyttöönottoa sekä toistuviin oikeudenloukkauksiin syyllistyneiden tilien irtisanomista tai muuta sanktiointia (ns. *Repeat Infringer Policy*).

Helsingissä joulukuun 5 päivänä 2017

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry

Jaana Pihkala
toiminnanjohtaja

TTVK on voittoa tavoittelematon aatteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on tekijänoikeuslakiin perustuvien oikeuksien valvonta ja tekijänoikeusloukkausten ehkäisy Suomessa. TTVK järjestää myös yleistä tekijänoikeudellista tiedotus- ja koulutustoimintaa. TTVK:n jäseniä ovat Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry, Kopiosto ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto - Finlands filmbyråres förbund ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto - Centralförbundet för Finlands filmproducenter ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry, Suomen audiovisuaalisten alan tuottajat – SATU ry, Suomen Musiikintekijät ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry, Yleisradio Oy, MTV Oy, Sanoma Media Finland Oy sekä RadioMedia ry.